

สมัชชา นิลปัทม์

อาจารย์ สาขาวิชานิเทศศาสตร์ คณะวิทยาการสื่อสาร
มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี

มองชายแดนใต้ผ่านเพลง (3)

ลมหายใจปลายด้ามขวาน : ‘ตาโน’ ของ ‘น้องเตี๋ย’

หากเมื่อศตวรรษที่ผ่านมา ชาวปักซีได้เคยได้ลิ้มชิมรสสุขุมรสจากลำนำโคลงกลอนอันเปี่ยมด้วยไหวพริบและปฏิภาณอันเฉียบแหลมจากศิลปิน “เพลงบอก” อย่าง “ปานบอด” (ปาน ชีซ่าง) ผู้พิการทางสายตาแต่ธรรมชาติได้ประทานความสามารถด้านบทกลอนแก่เขา จนชื่อเสียงได้ถูกจดจารไว้ในสารุกรมวัฒนธรรมในฐานะศิลปินพื้นบ้านผู้เปี่ยมด้วยอัจฉริยะ

ศตวรรษถัดมา มีศิลปินรุ่นใหม่ที่ถูกกล่าวขวัญถึง คือ “หนั่งน้องเตี๋ย” หรือ นาย บัญญัติ สุวรรณแว่นทองเด็กหนุ่มจาก อำเภอทุ่งสง จังหวัดนครศรีธรรมราช ตาทั้งสองของเขาบอดสนิททั้งสองข้าง โดดเด่นด้วยการ การร้องเพลง และเลียน เสียงนักร้องดังๆ อย่าง สายัณห์

สัญญา ไมค์ ภิรมย์พร และเอกชัย ศรีวิชัย ได้ อย่างไม่มีที่ติ อาจกล่าวได้ว่า “หนั่งน้องเตี๋ย” นายหนั่งตะลุงจากเมืองคอนคนนี้ได้ปลุกจิตวิญญาณของงานศิลปะพื้นบ้านให้กลับมามีชีวิตขึ้นมาอีกครั้ง

“สื่อสันนิบาต” ฉบับนี้จะพาผู้อ่านไปรู้จักผลงานเพลงของน้องเตี๋ย ในเพลง “ลมหายใจปลายด้ามขวาน” บทเพลงไพเราะที่สะท้อนให้คนไทยชายแดนใต้ยุติความรุนแรงและหันกลับมารักใคร่กลมเกลียวกันดังเดิม เป็นเพลงที่ครองสถิติแชมป์อันดับ 1 ในชาร์ตเพลงฮิตของช่องไทยโซโย (ลูกทุ่งไทยไม่ลืมกัน) นานถึง 3 สัปดาห์ติดต่อกัน เราจะมาร่วมกัน “อ่าน” ตัวบทของน้องเตี๋ยกันว่า “ตาโน” หรือ “ญาณทัตนะ” ของ

น้องเดียวมีจินตนาการต่อ “สถานการณืชายแดนภาคใต้” อย่างไร

“น้องเดียว” นายหนัง “บอด” อัศจรรย์:

นาทีนึ่ในปักษ์ใต้ คงไม่มีใครปฏิเสธ หนึ่ง “น้องเดียว” หรือ บัญญัติ สุวรรณแว่นทอง นั้น ดั่งเหมือนพลุแตก เขาเป็นนมรมิตของเงาให้ผู้คนทุกเพศทุกวัยได้สัมผัสกับความซุข หลายคนติดอกติดใจกับความสามารถของนายหนังตะลุงหนุ่มคนนี้เป็นอย่างมาก

น้องเดียว เป็นนายหนังตะลุงชื่อดังในวัยเพียงยี่สิบต้นๆ ตามอดศนืทมาตั้งแต่อายุเพียง 2 ขวบ เคยเล่าเรื่องของตัวเองผ่านรายการสารคดี Docu-Drama อย่าง “คนค้นคน”ว่า แรงบันดาลใจที่ทำให้เขาชอบหนังตะลุงเริ่มมาจากการที่เขาได้ฟังม้วนเทปหนังตะลุงของคุณยายซึ่งมีอยู่แค่ม้วนเดียว แต่ฟังไปฟังมาหลายสิบรอบ จนหลงเสน่ห์ในศาสตร์และศิลป์ของการพากย์เสียงหนังตะลุงไปโดยไม่รู้ตัว

จากนั้น น้องเดียว ก็ได้เริ่มฝึกหัดร้องเพลงตอนอายุ 10 ขวบ มีโอกาสได้ร้องตามงานบ้าง ส่วนหนังตะลุงมาเริ่มจับจริง ๆ ตอนอายุ 15 ปี ซึ่งครั้งแรกที่ได้จับหนังตะลุง น้องเดียวบอกว่ารู้สึกชอบมาก แม้จะมองไม่เห็นความงดงามของหนังตะลุงที่ได้รับมาก็ตาม และโชคดีอย่างมากที่มีหลายคนมาช่วยสอนให้เขาหัดเชิดหนังตะลุงจนสามารถเชิดเป็น จึงได้ฝึกฝนตัวเองเรื่อยมา

จากตัวหนังตะลุงที่มีเพียง 7 ตัว เขามันเอามาเชิดเล่นบนเพิงชายขนมจีนหน้าบ้านเป็นปฐมฤกษ์ ชาวบ้านรอบข้างมาร่วมมุงดูให้กำลังใจ เพราะเห็นแว่วว่าเด็กหนุ่มคนนี้ พากย์เสียงหนังตะลุงของน้องเดียวที่สามารถพากย์ได้หลายเสียง ทั้งเด็ก ผู้ใหญ่ ผู้ชาย ผู้หญิง คนแก่ แถมยังหยอดมุกตลกอยู่เสมอ ก็ทำให้เขา

สามารถสร้างเสียงหัวเราะให้กับผู้ชมจำนวนมาก จนผู้ชมเหล่านี้ติดใจในฝีมือลายมือของน้องเดียวและบอกกันปากต่อปาก ว่ากันว่าเมื่อ “คณะน้องเดียว ลูกทุ่งวัฒนธรรม” ไปเปิดการแสดงที่ไหน จะได้เห็นภาพของผู้คนทุกเพศทุกวัย หอบลูกจูงหลานมาจับจองที่นั่งหน้าเวทีกันตั้งแต่หัววัน เพื่อจะได้นั่งชมการแสดงหนังตะลุงของน้องเดียวชัด ๆ

เมื่อการแสดงสิ้นสุดลง บรรดาพ่อยก-แม่ยก จะเดินตามไปส่งและรุมล้อมต่อคิวขอถ่ายรูป น้องเดียวเป็นจำนวนมากไม่แพ้ซูเปอร์สตาร์ดัง ๆ ถึงตอนนั้คิวการแสดงหนังตะลุงของเขาเต็มไปถึเดือนมิถุนายน พ.ศ.2557 แล้ว ซึ่งเป็นปรากฏการณ์ที่ทำให้วงการหนังตะลุงที่ซบเซาไปนานได้กลับมา “บูม” อีกครั้ง

‘ดวงตา’ ของ ‘น้องเดียว’

เพลง “ลมหายใจปลายด้ามขวาน” ถูกบรรจุอยู่ในอัลบั้ม น้องเดียว สุวรรณแว่นทอง ชุดที่ 3 กำลังใจให้คนสู้ โดย เพลงนี้อยู่ในแทรกที่ 7 ของอัลบั้ม โดยมีเพลงดังต่อไปนี้ 01. ไซ่อยากข้าว 02. ผิงไฟได้ฟ้าหนาว 03. วอนดาว 04. คนซื้อเบอร์หุ้น 05. ลมพัดวันนัดพบ 06. หยบแลน้อง (สามซ่า) 07. ลมหายใจปลายด้ามขวาน 08. ออย่าลืมอ้าย 09. วอนแฟนเพลง 10. พ่อแห่งสายลม

เพลง เพลงส่วนใหญ่ที่น้องเดียนำมาขับร้องนั้น เป็นผลงานการแต่งเพลงของ “ฉลอง ดีกุล” หรือชื่อที่ใช้ในวงการเพลงก็คือ “อ.หมีเหนือคลอง” ซึ่งสร้างเพลงดัง ๆ ให้กับน้องเดียวมาแล้ว 5 ชุด เพลงดัง ๆ เช่น คนเชิดหนัง, รักแท้แพ้เปรว (ป่าช้า), รักน้องต้องคล้ำ และลมหายใจปลายด้ามขวาน

อาจารย์หมี นั้นบ้านอยู่ อ.เหนือคลอง

จ.กระบี่ อดีตผู้รับเหมาวัย 46 ปี ที่นอนป่วย เป็นอัมพาตอย่างปีที่ 20 จากอุบัติเหตุขีชี จักรยานยนต์ ด้วยหัวใจที่แข็งแกร่งไม่ยอมแพ้ เขาใช้ปากคาบปากกาแต่งเพลงผ่านสมาร์ทโฟน ทีละคำจนสะสมเพลงไว้ร่วม 200 เพลง กระทั่งได้เจอกับน้องเดียวและมอบให้เขาเอาไปร้อง ซึ่งเขาไม่เคยรู้จักกันมาก่อน แต่ อ.หมี ก็ตั้งใจ แต่งเพลงให้น้องเดียวโดยเฉพาะ เพราะชื่นชม น้องเดียวที่แม้จะตาบอด แต่ก็ยังมีความ สามารถขีดหนังตะลุงได้ดีเยี่ยม

อ.หมี เล่าว่าเขาได้ชมการแสดงของน้อง เดียวในซีดี แล้วรู้สึกประทับใจมาก จึงอยากแต่ง เพลงให้ โดยโทรไปตามเบอร์ที่เขียนอยู่บนปก ซีดีหนังตะลุงและร้องเพลงที่เขาแต่งให้น้อง เดียวฟัง ปรากฏว่า น้องเดียวชอบเพลงของเขา มาก จึงได้เข้ามาคุยนำไปขับร้องจนออกเป็น อัลบั้มขายดิบขายดี ซึ่งความสำเร็จนี้ต่างเสริม แรงเป็นกำลังใจให้กับผู้พิการที่มากความสามารถทั้งสองคน

นี่อาจเป็นความอัศจรรย์ของการมีชีวิตอยู่ กี่ว่าได้ ดังนั้นจึงอย่างแปลกใจว่าเขาทั้งสองได้ กลายเป็นคู่บุญของกันและกัน เราสามารถ เข้าใจได้ว่า ทำไมเขาจึงแต่ง - รักน้องต้องคล้า กับ ดวงดาวไม่มีแสง ให้กับน้องเดียวผู้อยู่ในโลก อันมืดมิด

บทเพลงที่น้องเดียวได้ขับร้องส่วนหนึ่งนั้น มาจากฝีมือการประพันธ์ของ อ.หมี เรื่องราว ของบทเพลงจึงถูกถอดมาจากประสบการณ์ที่ ห่อหุ้มตัวเขาที่ทำได้แค่นอนอยู่บนเตียงและ แต่งเพลงทีละอักษรลงในโทรศัพท์ ซึ่งข่าวสาร หลัก ๆ ที่รับรู้ได้ก็คือเรื่องราวจากพื้นที่สื่อสาร มวลชน แน่นนอนว่า “ประสบการณ์” กึ่งหนึ่งของ การรับรู้เรื่องราวของโลกและสังคม อ.หมี จึง เป็น “ประสบการณ์ผ่านสื่อ”

อ.หมี หรือ พี่หลง จึงกลายมาเป็นเหมือนกับ “ดวงตา” ในการมองโลกผ่าน “บทเพลง” ให้กับ น้องเดียวโดยแท้

‘บทเพลง’ บันทึกความทรงจำร่วมสมัย

สำหรับนักอ่าน “ตัวบท” แล้ว บทเพลงคือ เครื่องมือจดจารความรู้สึกนึกคิดของผู้คนที่มี สถานการณ์ขณะนั้นได้อย่างดีที่สุด เพราะมัน ได้ทำหน้าที่เป็นเครื่องนำพา ความคิด ความ อ่าน มุมมอง อุดมการณ์ทางการเมือง เอาไว้ อย่างเสรีสรรพ ยิ่งกรณีของ “น้องเดียว” ด้วย แล้ว ยิ่งน่าสนใจขึ้นไปใหญ่ อันเนื่องจากสหายตา ของน้องเดียนั้นบอดสนิทมาตั้งแต่อายุ 2 ขวบ การแสดงออกของ น้องเดียวผ่านบทเพลงนั้น เป็นการแสดงผ่าน “ญาณทัศนะ” อันเฉียบ แหลม ผ่าน “ตาใน” ที่ไม่เคยได้เห็นจาก “ตา เนื้อ” บทเพลงเป็นเครื่องมือสะท้อนที่สำคัญต่อ การทำความเข้าใจ “รูปการณ์สำนึก” ของผู้คน เป็นอย่างยิ่ง

บทเพลงนี้ของน้องเดียว เป็นเพลงลูกทุ่ง ทำนองง่าย ๆ ฟัง ๆ ฟังดูก็กลมกลืนดีด้วยเสียง ลูกเอื้อน ลูกคอ ตามสไตล์ของเขา ขณะที่เนื้อ เพลงนั้นเป็นอย่างไรระลองมาดูกันครับ ท่อนแรก เริ่มต้นด้วยการร้องว่า

“ความคิดขัดแย้ง พื้นที่สีแดงชายแดนด้าม ขวาน พี่น้องเราเดือดร้อนมานาน ด้วยอุดมการณ์ แยกดินแบ่งฟ้า”

ท่อนนี้เป็นการพรรณนาถึงความขัดแย้งที่ จังหวัดชายแดนภาคใต้ อุปมาว่าด้วยการใช้คำ ว่า “ด้ามขวาน” และ “พื้นที่สีแดง” อันหมายถึง พื้นที่ ๆ ถูกรัฐตัวกำหนดลักษณะความรุนแรง ของพื้นที่ผ่าน “สี” เป็นสัญลักษณ์ที่แสดงความ หมายถึงว่า รัฐไม่สามารถควบคุมสถานการณ์ได้ อย่างเบ็ดเสร็จ ซึ่งส่งผลให้ “พี่น้องเราเดือดร้อน

มานาน” ทั้งยังระบุชัดเจนว่ามาจากปัญหาเรื่อง “อุดมการณ์แยกดินแบ่งฟ้า” ซึ่งหมายถึงการนิยามว่าเป็นปัญหาของ “อุดมการณ์แบ่งแยกแยกดินแดน”

แต่ในเนื้อเพลงกลับไม่ได้ระบุแต่อย่างใดว่าใครที่เป็น “คู่ขัดแย้ง” หลัก ซึ่งอาจมองว่าไม่รู้วาทาเหตุหลักๆ นั้นมาจากไหน ดังที่จะพบในเพลงท่อนนี้ว่า “ใครๆ เขาไม่อยากมา ลูกหลานถามว่าฆ่ากันทำไม” และ “ระเบิดปืนกลของคนฝ่ายไหน อิกก็ชีวิตต้องปลิดสังเวจเฉลยได้ไหม” นี่อาจเป็นเสียงสะท้อนของคนนอกพื้นที่ ซึ่งทำได้แค่รับทราบความจริงผ่านสื่อเท่านั้น

ท่อนฮุค ของเพลงนี้น่าสนใจมาก เพราะว่าเป็นการสะท้อนให้เห็นระบบความคิดต่อความมีเอกภาพและบูรณภาพของชาติอย่างยิ่ง จากอุปมาในจินตนาการของประเทศว่าเป็นเสมือน “ขวานทอง” และภาคใต้นั้นก็เป็นดั่ง “ด้ามขวาน” ซึ่งหลาย ๆ เพลงมักจะใช้นี้เนื้อหาและทำที่เช่นนี้ในหลายเพลง เช่น เพลงขวานไทยใจหนึ่งเดียว ภายใต้ความคิดที่ว่า “ขวานที่ไม่มีด้าม นำไปใช้ย่อมไร้พลัง” ซึ่งเพลงของน้องเดียวก็ใช้ทำที่ดังกล่าวเช่นกันคือ “สายเลือดไทยหัวใจสยาม ขวานไทยถ้าไม่มีด้าม คงหมดความงามไม่มีพลัง” ซึ่งเป็นรูปการสำนึกของจินตนาการภายใต้ “รัฐเดียว” ภายใต้ราชอาณาจักรที่เป็นอันหนึ่งอันเดียวกันเท่านั้น

ในท่อนที่พูดถึง “สายเลือดไทยหัวใจสยาม” นำชวนกันอภิปรายกันอย่างยิ่งว่า ความเข้าใจของคนนอกพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้นั้น แทบไม่มีชุดคำที่อธิบายเรื่องความขัดแย้งด้านชาติพันธุ์แม้แต่ชนิดเดียว โดยสังเกตได้จากเชื่อว่า แผ่นดินไทยต้องมี “สายเลือดไทย” และ “หัวใจสยาม” เท่านั้น

จินตนาการเรื่องการสูญเสียแผ่นดินนั้น ดู

จะเป็นจุดที่ถูกให้ความสำคัญมาก ซึ่งเราสามารถสังเกตได้จากเนื้อเพลงท่อนที่ว่า “แล้วจะร้องเพลงปักษีใต้บ้านเราให้ใครเขาฟัง” นั้นเป็น ‘สัมพันธ์บท’ (Intertextuality) จากบทกวีคำขวัญซึ่งเคยได้เผยแพร่ผ่านสถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งหนึ่ง ในช่วงปี 2510 ซึ่งท่อนจบนั้นคมคายด้วยแนวคิดชาตินิยมว่า “แล้วจะร้องเพลงชาติไทยให้ใครฟัง”

ท่อนสุดท้ายของเพลง ถูกวางไว้ราวกับเป็นท่อนสรุปของเพลงโดยร้องว่า “พื้นที่สีแดง ภาพความขัดแย้งระแวงสลายตา แล้วทำไมไม่หันหน้ามา พุดคุยปรึกษาปัญหาแก้ไข” ถือเป็นข้อเสนอที่น่าสนใจมากเนื่องจากการแนะนำให้มีการ “เจรจา-พุดคุย” (Dialogue) ซึ่งถือเป็นการเรียกร้องไปยังฝ่ายผู้ใช้ความรุนแรง โดยมองว่าการ “ปรองดอง” กันได้นั้น มีจุดเชื่อมของการอยู่ภายใต้ “ใต้ร่มฉัตรงาม” ของ “พ่อสยามเราสายเลือดไทย” ซึ่งเชื่อจะเป็นจุดเชื่อมประสานของรอยร้าวความขัดแย้งในครั้งนี้ไว้ได้

แต่กระนั้นท่าทีของเพลงนี้ยังไม่ค่อยมีความมั่นใจมากนักว่า ปัญหาจะสามารถแก้ไขให้ยุติลงได้ในเร็ววันดังคำร้องว่า “อยากถามว่านานแค่ไหน คินลมหายใจให้ปลายด้ามขวาน” ซึ่งหวังไว้ลึก ๆ ว่าปลายด้ามขวานนั้นจะกลับมาเป็นเหมือนเดิมอีกครั้ง โดยมุมมองของผู้คนที่เคยได้สัมผัสกับความสงบงามของดินแดนของดินแดนแห่งนี้ คงอดที่จะเกิดภาวะ “โหยหาอดีต” (Nostalgia) ขึ้นมาในจิตใจไม่ได้ ซึ่งลึก ๆ ภายในใจนั้นมักไม่แน่ใจว่าคืนวันเก่า ๆ จะสามารถกลับมาได้เหมือนเดิมหรือไม่

มองอีกด้านหนึ่งเพลงลมหายใจปลายด้ามขวาน ของ ‘น้องเดียว’ ซึ่งถูกมองผ่านสายตาของ ‘ครูหมี’ ปฏิเสธไม่ได้ว่าเป็นจุดยืนแบบชาตินิยม ซึ่งยากที่ใครหลายคนจะรอดพ้นจาก

ชุดความคิดเหล่านี้ เพราะเราทุกคนต่างผ่านการหล่อหลอมมาจากสถาบันทางการศึกษา และระบบการสื่อสารมวลชน จนเป็นที่ยอมรับว่าคือชุดความคิดกระแสหลักของสังคม

ขณะเดียวกันการมองผ่านแว่นของ “ครูหมี” ครูเพลงชายพิการอัจฉริยะ ในเพลงนี้ไม่ได้มีมุมมองของคนในพื้นที่อยู่เลย ภายใต้อัจฉริยะของการแสวงหาข้อมูลเพื่อพรรณนาในเพลงดัง

กล่าว เรายังอาจไม่เคยได้ตั้งคำถามกับการโด่งดังเป็น “พลุแตก” ของเพลงนี้เลยก็ได้ว่าจะเป็นที่ชื่นอกชื่นใจของพี่น้อง “ที่คิดเห็นต่าง” ในพื้นที่หรือไม่ พวกเขาปลาบปลื้มกับบทเพลงนี้มากน้อยแค่ไหน นี่อาจเป็นโจทย์สำคัญๆ ที่ว่า “เราอยู่ร่วมกันบนความแตกต่างหลากหลายได้อย่างไร” คงเป็นเรื่องที่ต้องอาศัยการยอมรับใหม่ๆ มาขบคิดกันในอนาคต *ป๋วย อึ๊งภากรณ์*

ลมหายใจปลายด้ามขวาน

นักร้อง น้องเดียว สุวรรณแว่นทอง
ประพันธ์ อ.หมี เหนือคลอง
ดนตรี อ.วรวิทย์ เครื่องนันทา

ความคิดขัดแย้งพื้นที่สีแดงชายแดนด้ามขวาน
พี่น้องเราเดือดร้อนมานาน
ด้วยอุดมการณ์แยกดินแบ่งฟ้า
ปักซีใต้บ้านเราบัดนี้เงียบเหงาไร้เสียงปืนหลา
ใคร ๆ เขาไม่อยากมา ลูกหลานถามว่าฆ่ากันทำไม
ตำรวจ ทหาร ครูบาอาจารย์
ชาวบ้านผู้คนเสียงหวีดร้อง เลือดนองถนน

ระเบิดปืนกลของคนฝ่ายไหน
อีกก็ชีวิตต้องปลิดสังเวชนะได้ไหม
วันที่ท้องฟ้าสดใส ลูกหลานจะได้ยิ้มด้วยความหวัง
***สายเลือดไทยหัวใจสยาม ขวานไทยถ้าไม่มีด้าม
คงหมดความงามไม่มีพลัง
แล้วจะร้องเพลงปักซีใต้บ้านเราให้ใครเขาฟัง
ปืนหลาก็คงสิ้นหวัง เกาะตันยางฟังเสียงปืนดังไกล
พื้นที่สีแดง ภาพความขัดแย้งระแวงสลายตา
แล้วทำไมไม่หันหน้ามา พุดคุยปรึกษาปัญหาแก้ไข
ได้ร่วมฉัตรงาม ลูกพ่อสยามเราสายเลือดไทย
อยากถามว่านานแค่ไหน
คืนลมหายใจให้ปลายด้ามขวาน

ข้อมูลประกอบการเขียน

น้องเดียว นายหนั่งตะลุงตาบอด ผู้สร้างเงา ในโลกมืด <http://highlight.kapook.com/view/71058>
หนังสือเดียว:มองผ่านเลนส์คม โดย จำลอง ฝั่งชลจิตร <http://bit.ly/RuLqeU>
ภาพจาก www.kapook.com และ www.thaimisc.pukpik.com